

Perkasa kewangan sosial Islam, pacu pembangunan ummah



Naib Canselor,
Universiti Utara
Malaysia (UUM)

Prof Dr Ahmad Martadha Mohamed
bhrencana@bh.com.my

Dalam menghadapi kemiskinan, ketidak-samaan pendapatan, peningkatan kos sara hidup, ketidakjaminan makanan, krisis kemanusiaan dan perubahan iklim, zakat, wakaf dan sedekah tidak lagi wajar dilihat semata-mata sebagai mekanisme kebajikan tradisional.

Sebaliknya, kewangan sosial Islam perlu dibangunkan sebagai satu ekosistem sosioekonomi yang mampu memperkukuh keterangkuman kewangan, mengurangkan kemiskinan, memperkasa masyarakat rentan, membangunkan modal insan dan menyokong pembangunan mampan.

Inilah antara gagasan utama mendasari The Fourth International Conference on Zakat, Tax, Waqf and Economic Development (ZAWED 2026) pada 14 dan 15 September lalu di Putrajaya.

Persidangan anjuran Institut Penyelidikan dan Inovasi Zakat (IPIZ), Universiti Utara Malaysia (UUM), dengan kerjasama strategik Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZKN), membawa tema 'Innovating Islamic Social Finance: Digital Transformation of Zakat, Waqf and Sadaqah for Global Ummah Well-Being'.

Tema itu membawa mesej jelas transformasi kewangan sosial Islam bukan lagi pialihana sumping. Persoalannya sekarang ialah bagaimana zakat, wakaf dan sedekah dapat digunakan secara lebih strategik untuk menyelesaikan masalah sosioekonomi kontemporari.

Ketika merasmikan ZAWED 2026, Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama), Dr Zulkifli Hasan, menegaskan teknologi, termasuk kecerdasan buatan (AI) harus menjadi alat memperkasa manusia, bukannya menggantikan kebijaksanaan manusia.

Data boleh membantu institusi zakat dan wakaf mengenal pasti keperluan dengan lebih tepat, mengurangkan ketirisan dan mengukur keberkesanan bantuan, tetapi ilmu, etika dan tadbir urus mesti kekal sebagai asas.

Pandangan ini penting kerana digitalisasi tidak boleh disamakan dengan sekadar membangunkan aplikasi atau memindahkan borang ke platform dalam talian. Transformasi sebenar berlaku apabila teknologi meningkatkan ketepatan, kecekapan, ketelusan dan impak institusi kepada masyarakat.

Dalam ucapamannya pula, Mufti Negeri Pahang, Prof Datuk Dr Asmadi Mohamed Naim, menggariskan enam dimensi perlu diberikan perhatian dalam transformasi digital kewangan sosial Islam, iaitu pematuan syariah, tadbir urus berintegriti, kecekapan operasi, keselamatan data, kemampanan ekonomi dan kebajikan sejagat.

Enam dimensi ini memberikan kerangka cukup seimbang. Teknologi cekap tetapi mengabaikan syariah tidak memenuhi tujuan institusi Islam. Sistem yang pantas, tetapi lemah keselamatan datanya menjejaskan kepercayaan masyarakat. Begitu juga program yang mempunyai impak sosial tetapi tidak mampan dari segi kewangan mungkin sukar bertahan dalam jangka panjang.

Atas asas itu, ZAWED 2026 turut mengetengahkan lima keutamaan strategik, iaitu pengukuhan tadbir urus dan integriti institusi; transformasi digital berteraskan magasid syariah; pembangunan model pemerkasaan asnaf yang mampan; peluasan wakaf produktif dan pembiayaan sosial Islam yang inovatif serta pengukuhan kerjasama antara kerajaan, akademik, industri dan institusi agama.

Kerjasama pelbagai pihak amat penting kerana

cabaran kemiskinan dan ketidakseimbangan tidak boleh diselesaikan oleh satu institusi sahaja. Kehadiran dan penyertaan Jabatan Wakaf, Zakat dan Haji (JAWHAR) dalam ZAWED 2026 mencerminkan kepentingan menghubungkan penyelidikan akademik dengan institusi yang mempunyai tanggungjawab langsung dalam pembangunan wakaf dan zakat.

Kekuatan pasaran kepada kekuatan impak sosial Malaysia mempunyai asas yang kukuh untuk memimpin agenda ini. State of the Global Islamic Economy Report 2025/2026 meletakkan Malaysia sebagai ekonomi Islam terkemuka dunia untuk tahun ke-12 berturut-turut, selain kekal kukuh dalam kewangan Islam, makanan halal serta farmaseutikal dan kosmetik halal.

Pada peringkat domestik, pembiayaan Islam berkembang kepada sekitar 48 peratus daripada keseluruhan portfolio pembiayaan negara, bernilai kira-kira RM1.219 trilion, manakala penyertaan takaful mencapai 24.5 peratus.

Pasaran modal Islam pula bernilai kira-kira RM2.747 trilion, bersamaan 63.7 peratus daripada keseluruhan pasaran modal negara, dengan sukuk terkumpul berjumlah RM1.433 trilion. Semua angka

ini membuktikan kewangan Islam bukan lagi komponen pingiran ekonomi Malaysia.

Cabaran seterusnya ialah bergerak daripada kekuatan pasaran kepada kekuatan impak sosial. Zakat tidak seharusnya hanya membantu asnaf untuk satu bulan, tetapi sebolehnya membina jalan keluar daripada kemiskinan.

Wakaf tidak perlu terbatas kepada bentuk tradisional, tetapi boleh menyokong pendidikan, kesihatan, perumahan, penyelidikan dan perusahaan sosial. Sedekah pula boleh menggunakan teknologi untuk menggerakkan penyertaan masyarakat dengan lebih pantas dan telus.

Justeru, pengukuran kejayaan juga mesti berubah. Institusi tidak cukup hanya melaporan berapa banyak wang dikutip dan diagihkan. Kita perlu bertanya: Berapa ramai asnaf berjaya meningkatkan pendapatan? Berapa banyak keluarga keluar daripada kemiskinan? Apakah perubahan kepada pendidikan, kesihatan dan peluang ekonomi penerima?

Di sinilah universiti mempunyai peranan yang besar. Penyelidik UUM sebagai Universiti Pengurusan Terkemuka Malaysia boleh membangunkan model pengagihan zakat, mengukur keberkesanan intervensi asnaf, membina model wakaf produktif dan menggunakan analitik data bagi mengenal pasti kumpulan yang paling memerlukan.

Institusi agama pula membawa pengalaman lapangan. Industri menyediakan teknologi dan keupayaan pelaksanaan. Kerajaan membentuk kerangka dasar. Apabila ilmu, dasar dan amal berketemu, kewangan sosial Islam boleh bergerak daripada kebajikan kepada 'pemerkasaan'.

Malaysia sudah membuktikan kemampuannya membangunkan industri kewangan Islam bertaraf dunia. Cabaran seterusnya lebih besar, iaitu memastikan kejayaan kewangan Islam yang bernilai trilion ringgit turut melahirkan sebuah sistem kewangan sosial Islam yang mampu mengubah kehidupan mereka yang paling memerlukan.

Inilah ukuran sebenar sebuah ekonomi Islam, bukan sekadar besarnya aset yang dimiliki, tetapi sejauh mana kekuatan ekonomi itu menghasilkan kesejahteraan untuk manusia.

“Inilah ukuran sebenar sebuah ekonomi Islam, bukan sekadar besarnya aset yang dimiliki, tetapi sejauh mana kekuatan ekonomi itu menghasilkan kesejahteraan untuk manusia”



Zulkifli (dua dari kanan) merasmikan The Fourth International Conference on Zakat, Tax, Waqf and Economic Development (ZAWED 2026) pada 14 dan 15 September lalu di Putrajaya. Turut sama Ahmad Martadha.